

Velilerin Öğretmen Tercihleri¹

Parents' Teacher Choice

Songül Yürük-Tatar¹, Nilgün Dağ²

¹Sorumlu Yazar, Öğretmen, Çukurova İlkokulu, snglyrk1985@gmail.com,
(<https://orcid.org/0000-0002-4516-3781>)

²Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, ndag@mersin.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0002-5084-6472>)

Geliş Tarihi: 11.11.2023

Kabul Tarihi: 20.04.2024

ÖZ

21. yy, özgürlüklerin sürekli olarak ve sınırsız bir şekilde genişlediği bir çağdır. Sağlıktan alışverişe, eğitimden politikaya kadar hayatın hemen her alanında artan bir seçim özgürlüğü söz konusu olmuştur. Bu çalışma, herkes için artan özgürlük bağlamında Türkiye’de resmiyette olmasa da pratik yaşamda izlerine rastladığımız bir özgürlüğü incelemektedir: Öğretmeni seçme özgürlüğü. Velilerin öğretmen özelliklerine yönelik tercihlerinin incelendiği bu çalışmada, üç temel soru ele alınmıştır. Birincisi, öğretmenin mesleki özellikleri velilerin öğretmen tercihinde ne kadar etkilidir? İkincisi, öğretmenin kişisel özellikleri velilerin öğretmen tercihinde ne kadar etkilidir? Üçüncüsü, velilerin ilkokul öğretmeni tercihinde en fazla önem verdikleri üç öğretmen özelliği nedir? Bu soruları ele almak için velilerin öğretmen tercihleri hakkındaki anket bilgileri kullanılmıştır. Anket sonuçları, velilerin öğretmen tercihlerinin heterojenliği hakkında kanıtlar sunmuş; velilerin yaşı, eğitim durumu ve gelir düzeyi arttıkça öğretmeni tercih etme oranlarının yükseldiğini göstermiştir. Ayrıca araştırma bulguları, velilerin büyük çoğunluğunun annelerden oluştuğunu; ancak, öğretmen seçimine ebeveynlerin birlikte karar verdiklerini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: İlkokul öğretmeni, tercih, veli.

ABSTRACT

The 21st century is an age in which freedoms are constantly and unlimitedly expanding. There has been an increasing freedom of choice in almost every area of life, from health to shopping, from education to politics. This study examines a freedom that we see traces of in practical life, although not officially, in Turkey, in the context of increasing freedom for everyone: The freedom to choose teachers. In this study, which examined parents' preferences for teacher characteristics, three basic questions were addressed. First, how effective are the teacher's professional characteristics in parents' teacher preference? Secondly, how effective are the teacher's personal characteristics in parents' teacher preference? Third, what are the three teacher characteristics that parents attach most importance to when choosing a primary school teacher? Survey information about parents' teacher preferences was used to address these questions. Survey results provided evidence about the heterogeneity of parents' teacher preferences; it has been shown that as parents' age, education status and income level increases, their preference for teachers increases. Additionally, findings show that the majority of parents are mothers; however, it has been shown that parents decide together on teacher selection.

Keywords: Primary school teacher, parent, choice.

¹ Bu çalışma, Songül Yürük-Tatar'ın yazarın yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

GİRİŞ

21. yy, özgürlüklerin sürekli olarak ve sınırsız bir şekilde genişlediği bir çağdır. Sağlıktan alışverişe, eğitimden politikaya kadar hayatın hemen her alanında artan bir seçim özgürlüğü söz konusu olmuştur. Bu çalışma, herkes için artan özgürlük bağlamında Türkiye’de resmiyette olmasa da pratik yaşamda izlerine rastladığımız bir özgürlüğü incelemektedir: Öğretmeni seçme özgürlüğü.

Araştırmalar (Alsauidi, 2016; Beamish & Morey, 2013; Bosetti, 2004), ebeveynlerin özellikle temel eğitim döneminde (okul öncesi ve ilkökul) iyi bir okul veya öğretmen arayışına girdiklerini göstermektedir. Ancak, Türkiye’de 2010 yılından itibaren öğrencilerin ikâmet adresinin bulunduğu bölgedeki okullardan birine kaydedilmelerine dayalı bir uygulama vardır. Bu uygulamaya göre, zorunlu hâller dışında bir öğrencinin Ulusal Adres Veri Tabanı’nda belirtilen ikâmetgâhına en yakın ilkökul veya ortaokul hangisiyse o ilkökula veya ortaokula kayıt yaptırması (MEB, 2014) uygulamasına geçilmiştir. Öğrenciyi ikamet ettiği adrese en yakın okul ile eşleştirerek o okula kaydedilmesini zorunlu kılan bu uygulamanın adı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi’dir (ADNKS). ADNKS, güncel adres bilgilerinin e-okul sistemine yansıtıldığı ve öğrencilerin ikamet ettikleri adreslere en yakın okullarla eşleştirildiği bir veri tabanlı sistemdir. Bu sistem, ebeveynin iş yeri adresine en yakın okula kayıt yaptırmasına da olanak sağlamaktadır. Bunun dışındaki bazı istisnâî durumlar (koruma kararı statüsündeki öğrenciler, doğal afet nedeniyle yer değiştirmek zorunda kalan öğrenciler, yabancı uyruklu öğrenciler, okul değiştirme yaptırımı alan öğrenciler, mevsimlik tarım işçilerinin çocukları, şehit ve gazi çocukları vb.) için de kayıtlara izin verilebilmektedir. Bu istisnai durumlardan bir tanesi de adres şartı aranmaksızın kardeşlerin aynı okula kaydının yaptırabilmesidir.

ADNKS, Türkiye’de, ebeveynleri çocukları için iyi bir öğretmen seçmeye yönelten pek çok neden veya haklı gerekçeden birini oluşturmaktadır. Şöyle ki; ADNKS, araştırmaların da işaret ettiği (Gül & Şimşek, 2022; Demir & Yılmaz, 2019; Sincar & Özbek, 2011; Yüksel, 2008) gibi, öğrencilerin okullara dengeli bir şekilde dağıtılması, servis kullanmaya gerek kalmaması, ailelerin eğitim yükünü hafifletmesi, öğrencilerin uzaktaki okullara gitmek için erkenden uyanmak zorunda kalmamaları ve daha dinç bir şekilde okula gitmelerine imkân sağlaması, zamandan tasarruf sağlaması, servis olayını azaltarak trafiği rahatlatması, usulsüz okul başlıklarının engellenmesi, kayıtların elektronik ortamda gerçekleşmesi sayesinde evrak işlerinin azalması vb. bakımından olumlu bir uygulama gibi görünebilir. Ancak, ADNKS ile ebeveynlerin çocukları için okul tercihinde bulunamamaları, okulu seçemedikleri için öğretmeni seçmek istemeleri ve okulun bu tercihe izin vermesi durumunda öğretmenler arası çatışmaların ortaya çıkabilmesi, ebeveynleri usulsüz adres değişikliği yapma gibi uygulamalara yöneltmesi ve ebeveynlerin öğretmen tercihi konusunda okul yönetimine baskı kurmalarına sebebiyet verebilmesi (Gül & Şimşek, 2022; Demir & Yılmaz, 2019; Sincar & Özbek, 2011; Yüksel, 2008) bakımından olumsuzluklar ortaya çıkarabilmektedir.

1.1. Problem Durumu

Öğretmenler, beşeri sermayenin oluşumundaki en biçimlendirici kamu girdileridir (Johnston, 2021). Bu bağlamda, öğretmenlerden bilgi ve becerilerini sürekli olarak genişletmeleri, “öğrenen profesyoneller” olmaları ve kendi mesleki gelişimlerine ek olarak meslektaşlarının öğrenmelerini de desteklemeleri (Pedaste vd., 2019) beklenir. Ülkeler, tüm öğrenciler için yüksek başarıyı sağlamayı hedefledikleri için öğretmen işgücünün kalitesini sürekli olarak iyileştirmeye ve sürdürmeye çalışırlar (Looney, 2011). Çünkü öğretmen iş gücünün iyileştirilmesi, eğitim çıktılarının iyileştirilmesine yol açar. Bunun bir yolu, mümkün olan en iyi yeni öğretmenlerin işe alınması ve seçilmesidir (Klassen & Kim, 2021). Çünkü öğretmen kalitesi, öğrenci başarısını etkileyen en önemli okul değişkenidir (OECD, 2005). Araştırmalar (Rivkin, Hanushek & Kain, 2005; Ferraiolo, vd., 2004; Sanders, Wright & Horn, 1997), öğrenci ve okul başarısının öğretmen işgücünün özelliklerinden etkilendiğini göstermektedir. Nitekim ebeveynler ve öğrenciler de

öğretmen kalitesindeki farklılıklardan sıkça söz etmekte; hatta ebeveynler çocuklarının iyi öğretmenlerin bulunduğu sınıflara yerleştirilmesini sağlamak için harekete geçmektedirler (Sanders, Wright & Horn, 1997).

Özellikle ilkokul yılları, çocuğun gelecekteki entelektüel gelişimi ile rekabetçi dünyada ihtiyaç duyacağı birçok becerinin temelini atıldığı bir dönemi simgelemesi nedeniyle ebeveynlerce fazlaca önemsenen ve ciddiye alınan bir dönemdir. Bu dönemde, ebeveynlerin aldıkları en hassas kararlardan biri, çocuklarının eğitimi için en uygun olan okulun ve öğretmenin seçimine yöneliktir. Bu arayış, milli eğitimimizin mevcut durumu, bugünün şartları, geleceğin ihtiyaç ve beklentileri bağlamında ele alındığında haklı bir arayıştır. Çocuklarıyla ilgili özlem ve beklentileri ile onlar için besledikleri kaygılar ebeveynleri doğal olarak okul tercihine yöneltir (Beamish & Morey, 2013; Campbell, Proctor & Sherington, 2009). Çünkü okul, çocukların ev dışında öğrenmelerinin en önemli bağlamıdır. Bu yönüyle okul tercihi, dünyanın her yerindeki ebeveynleri endişelendiren bir konudur (Feng vd., 2020).

Okul seçme hakkı, insan haklarını koruyan büyük uluslararası akıtlarda da açıkça belirtilmektedir. Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi “anne-babanın önceden çocuklarına ne tip bir eğitim verileceğini seçme hakkına sahip olduğunu”² ifade etmektedir. Amerika’da okulları seçme özgürlüğü, Yüksek Mahkeme’nin 1925 “Pierce v. Society of Sisters” kararıyla (268 sayılı ABD 510) garanti altına almıştır. İngiltere’de ise okul seçimi, belirli okullara yönelik bir tercihi ifade etme ve her ebeveynin (önceden tanımlanmış bir tahsis mekanizmasına göre) mümkün olan en yüksek tercihine saygı gösterilmesi hakkı anlamına gelmektedir (Burgess, vd., 2015). Avustralya’daki eğitim sistemi, ebeveynlere çocukları için okul konusunda seçim yapma olanağı tanımaktadır. Hollanda’da da ilkokulda ebeveynler ve öğrenciler okullarını seçmekte özgürdür (Gerritsen, Plug & Webbink, 2017). İlkokul yıllarını, çocuğun refahı ve bütünsel gelişimi ile yaşam boyu gelişimi ve zihinsel sağlığı açısından çok önemli gören Hong Konglu çoğu ebeveyn, çocuklarına uygun ilkokulu belirlemek ve bu okulu tercih etmek için büyük miktarda enerji harcamakta ve ebeveynlerin tercihleri de okullar üzerinde etkili olmaktadır (Chan & Yeung, 2017).

Türkiye’de ise okul tercihi, özel okul ve devlet okulu bağlamında yapılabilmektedir. Devletin verdiği maddi yardımdan (“Özel Okul Teşvik”) faydalanabilen veliler, çocuklarını özel okulda okutabilirken bundan yararlanamayan ya da yararlanma imkânı olmayan veliler iyi bir devlet okulu arayışına girmektedirler. Ne yazık ki Türkiye’de yürürlükte bulunan ADNKS uygulaması, ebeveynlere çocuklarının eğitim alacakları okulu (devlet) veya öğretmeni tercih etme şansı sunmamaktadır. Çocuklarını özel okula göndermek isteyen ebeveynlerin okul ve kısmen de öğretmen tercihi yapabilmeleri mümkün olmaktadır. Ancak, çocuklarını devlet okullarına gönderen ebeveynlerin okul veya öğretmen tercihi yapabilmeleri söz konusu olmasa da birtakım yollarla (adres değişikliği, yanlış adres bildiriminde bulunma vb.) ilkokul öğretmeni tercihi yapma isteği ve gayreti içerisine girdikleri bilinmektedir. Yani ebeveynler, yasal engelleri bir şekilde aşarak öğretmen tercihine yönelebilmektedirler (Aydın & Ünsal, 2022). MEB’in 21 Ağustos 2023 tarihinde illere gönderdiği genelge ile 2023-2024 eğitim öğretim yılına ilişkin olarak “Okul kayıtları, öğretmen seçimi, teknolojik ve fiziki olanaklar ve benzeri hususlar gerekçe gösterilerek resmî okullarda eğitimde fırsat eşitliği ilkesini zedeleyecek uygulamalardan kaçınılacaktır” şeklindeki tedbir kapsamında velilerin öğretmen seçimi de yapamayacaklardır³.

Oysa ebeveynler, kapsayıcı eğitimin merkezinde yer alırlar. Onların çocuklarına olan sevgilerine, anlayışlarına ve umutlarına saygı duyulmalı ve onurlandırılmalıdır (Porter & Smith, 2011). Bu bağlamda ebeveynlerin çocuklarına iyi bir gelecek sunma arzu ve telaşları ile çocuklarının geleceklerine yönelik hayallerinin, beklentilerinin ve planlarının onları iyi ve

² “Parents have a prior right to choose the kind of education that shall be given to their children.”.

³ İlgili habere <https://www.meb.gov.tr/2023-2024-egitim-ogretim-yilina-iliskin-tedbirler-belirlendi/haber/30649/tr> linkinden ulaşılabilir.

nitelikli bir okul ve(ya) öğretmen arayışına yöneltmesi gayet doğaldır. Öğretmenin ve okulun, çocuğun gelecek yaşamındaki ve kariyer gelişimindeki uzun vadeli etki ve sonuçları düşünüldüğünde, ebeveynlerin okul tercihi ya da öğretmen seçimi yapma yönündeki çabaları ve istekleri kritik önemdedir. Ebeveynler, eğitsel sürecin önemli bir parçasıdır ve onların çocuklarının iyiliklerini ve çıkarlarını en iyi şekilde gözetebileceklerine güvenilebilir. Kaldı ki, ebeveynlerin aldıkları en hassas kararlardan biri, çocuklarının eğitimi için en uygun olan okula veya öğretmene karar vermektir.

Ebeveyn tercihlerine ilişkin önceki araştırmaların çoğu (Narwana & Gill, 2022; Atamturk, 2018; Simonová, 2016; Burgess, vd. 2015; Schneider & Buckley, 2002), velilerin okulun hangi özelliğine değer verdiklerine odaklanmıştır. Ancak öğretmen seçimi, okul tercihinin nazaran daha az ilgi görmüştür. Ayrıca, gelişmekte olan ülkelerde, ebeveyn seçimi hakkında çok az şey yazılıdır (Dixon, Humble & Tooley, 2017). Bu çalışma, velilerin öğretmen seçimini yönlendiren faktörleri ve öğretmen özelliklerini keşfetmeye odaklanmakta; velilerin öğretmende aradıkları kişisel ve mesleki özelliklerin anlaşılmasına katkıda bulunmayı ve öğretmeni seçme kriterlerine ilişkin mevcut bilgiyi iletmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, üç araştırma sorusuna odaklanılmıştır:

- Öğretmenin mesleki özellikleri velilerin öğretmen tercihinde ne kadar etkilidir?
- Öğretmenin kişisel özellikleri velilerin öğretmen tercihinde ne kadar etkilidir?
- Velilerin ilkokul öğretmeni tercihinde en fazla önem verdikleri öğretmen özellikleri nedir?

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, betimsel alan araştırması temel alınarak tarama araştırması modeli kullanılmış ve nicel veri sağlamak amacıyla anket tekniğine başvurulmuştur. Araştırmada, birinci sınıf velilerin öğretmen tercihinde göz önünde bulundurdıkları özellikleri tanımlamak ve betimlemek amaçlandığından tarama modeli kullanılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Mersin ili Akdeniz (N=7.033), Mezitli (N=3.577), Toroslar (N=7.181) ve Yenişehir (N=5.413) ilçelerindeki ilkokullarda okuyan birinci sınıf öğrencilerinin velileri oluşturmuştur. Resmi kaynaktan (İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri), dört ilçede toplam 23.194 ilkokul birinci sınıf öğrencisinin öğrenim gördüğü bilgisi alınmıştır. Buradan hareketle araştırma evrenini oluşturan veli sayısı da 23.194 olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın örnekleme ise, oransal tabakalı örnekleme yöntemi ile %5 kabul edilebilir hata ve %95 güven düzeyi dikkate alınarak hesaplanmış ve ulaşılması gereken minimum veli sayısı 378 olarak belirlenmiştir. Tabakalı örnekleme örnekleme sayısının yüksek tutulması, evreni temsil etme gücünü artırarak örnekleme hatalarını da azaltır (Creswell & Clark, 2007). Bu bağlamda, çalışmada 517 veliye ulaşılarak örneklemin evreni temsil gücü artırılmıştır.

Tablo 1*Velilere Ait Tanımlayıcı Bilgiler*

Öğrenciye yakınlık	Anne	Baba	Diğer					
	%81.82	%16.05	%2.13					
Yaş	<25	26-30 yaş	31-35 yaş	36-40 yaş	41-45 yaş	>46		
	%2.12	%16.44	%32.11	%23.98	%20.13	%5.22		
Eğitim durumu	İlkokul	Ortaokul	Lise	Lisans	Yüksek lisans	Doktora	Okuryazar değil	Okuryazar*
	%12.57	%16.25	%35.00	%30.37	%3.10	%0.19	%0.97	%1.55
Gelir durumu	<5000 ₺	5001-8000 ₺	8001-11000 ₺	11001-14000 ₺	>14001 ₺			
	%45.84	%26.89	%10.44	%7.16	%9.67			

*Okuryazar ifadesi ile okuma yazma bilen; ancak, herhangi bir mezuniyet durumu olmayan veliler kastedilmektedir.

Araştırmaya katılan velilere ilişkin tanımlayıcı bilgiler Tablo1’de özetlenmiştir. Buna göre, velilerin öğrenciye yakınlık durumu; anne (n=423, %81.82), baba (n=83, %16.05) ve diğer (büyükanne, büyükbaba, hala, dayı vb.) (n=11, %2.13) şeklinde bir dağılım göstermiştir. Dolayısıyla katılımcıların çoğunluğunun kadın bireylerden oluştuğunu söylemek mümkündür. Yaşları bakımından velilerin %32.11’si (n=166) 31-35 yaş aralığında, %23.98’si (n=124) 36-40 yaş aralığında, %20.13’ü (n=104) 41-45 yaş aralığında, %16.44’ü (n=85) 26-30 yaş aralığında, %5.22’si (n=27) 46 yaş ve üzeri ve %2.12’ü (n=11) 25 yaş ve altındadır. Velilerin %35.00’i (n=181) lise, %30.37’si (n=157) lisans, %16.25’i (n=84) ortaokul, %12.57’si (n=65) de ilkököl mezunudur. Velilerin sadece %3.29’u (n=17) lisansüstü eğitim (16’sı yüksek lisans, 1’i doktora) derecesine sahiptir. Ayrıca, velilerin %1.55’i (n=8) okuryazardır; ancak, herhangi bir mezuniyet derecesine sahip değildir. Velilerin %0.97’si (n=5) ise okuma-yazma bilmemektedir. Okuma-yazma bilmeyen ebeveynler, anket maddelerini yakınlarının yardımıyla doldurmuşlardır. Velilerin %45.84’ü (n=237) 5000 TL’nin altında bir gelire sahipken; %26.89’unun (n=139) 5001-8000 TL aralığında, %10.44’ünün (n=54) 8001-11000 TL aralığında, %7.16’sının (n=37) 11001-14000TL aralığında ve %9.67’sinin (n=50) ise 14000 TL ve üstü bir aylık gelir düzeyindedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada toplanan veriler anket tekniğiyle ile toplanmıştır. Anketin hazırlanmasında, ilgili ulusal ve uluslararası alanyazından faydalanılmış ve ilâve olarak 201 birinci sınıf velisiyle öğretmen tercihi yaparken neleri göz önünde bulundurdıklarına ilişkin bir ön araştırma yapılmıştır. Ön araştırma sonucu elde edilen verilerden hareketle oluşturulan maddeler ile alanyazındaki ilgili çalışmalardaki öğretmen özellikleri harmanlanarak üç bölümden oluşan bir anket hazırlanmıştır. Anketin ilk kısmında, demografik sorular (öğrenciye yakınlık durumu, yaş, gelir düzeyi ve eğitim durumu) sorular yer alırken ikinci kısmında velilerin tercihinde belirleyici olan/olmayan öğretmen özelliklerini derecelendirmelerinin (“hiç etkili olmadı”, “az etkili oldu”, “orta düzeyde etkili oldu” ve “çok etkili oldu”) listelendiği 30 maddelik bir anket yer almıştır. Üçüncü ve son kısımda ise, velilerin tercihlerine en çok etki eden üç maddeyi önem derecesine göre sıralamaları istenmiştir.

Hazırlanan anket dil, şekil ve içerik bakımından uygunluğunun incelenmesi için iki alan uzmanının ve maddelerin istenilen özelliği ölçmesi noktasında doğru ifadeler içerip içermediği ile geçerlik ve güvenilirlik kontrolleri için de üç ölçme-değerlendirme uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen görüş ve öneriler doğrultusunda 10 maddede (örneğin; “Akademik anlamda yeterli donanıma sahip olması” ve “çeşitli öğretim tekniklerine hâkim,

mesleki anlamda donanımlı olması”) binişiklik nedeniyle düzenlemeye gidilmiş; bazı maddelerde de ifade bakımından düzeltmeler (örneğin; evli, bekâr veya boşanmış yerine medeni durum düzeltilmesi) yapılmıştır. Yapılan bu düzeltmeler sonucunda yeniden şekillenen anket, örnekleme temsil eden 15 veliye (ilkokul, ortaokul, lise, lisans mezunu seviyesinde) daha uygulanmış ve anlaşılmayan maddeler veya bölümler olup olmadığı test edilmiştir. Uzman görüşü alınması ve maddelerin birbiriyle ilişkili olup aynı özelliği ölçmesi anketin geçerliliğini arttırmak amacıyla başvurulmuş bir uygulamayken anketin velilere okutulması varsa anlaşılmayan noktaların tespit edilmeye çalışılması şeklindeki ön uygulama çalışması araştırmacının güvenilirliğini arttırmak amacıyla yapılmıştır. Ardından, ankete nihai şekli verilmiş ve uygulanması için gerekli etik izinler ve araştırma izinleri alınmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Anket, velilere ulaşma kolaylığı, zaman, katılım yoğunluğu ve verilerin daha hızlı bir biçimde toplanması gibi durumlar gözetilerek Google form olarak hazırlanmış ve 01.04.2022-30.04.2022 tarihleri arasında online olarak uygulanmıştır. Anketin uygulanması sürecinde, araştırmacı tarafından anket formunun yönergesini içeren bir ses kaydı oluşturulmuştur. Bu kayıt, ilkökul öğretmenleri aracılığıyla Whatsapp uygulaması üzerinden velilere ulaştırılmıştır. Bu yolla araştırmacı, velilerin anketi daha sağlıklı ve doğru bir şekilde cevaplayabilmelerini sağlamaya ve araştırmacının güvenilirliğini yükseltmeye çalışmıştır. Araştırmada, 575 kişiye ulaşılmış; ancak, bunlardan 517 kişi anketi eksiksiz olarak doldurmuştur.

Araştırma verileri, ilgili veri analiz paket programı kullanılarak yapılmıştır. Veri analizine başlamadan önce kayıp veri ve yanlış veri girişinin olup olmadığı kontrol edilmiş; kayıp ve yanlış veri olmadığı görülmüştür. Kategorik değişkenlerin analizinde tanımlayıcı istatistik tekniklerinden frekans (f) ve yüzde (%) değerleri kullanılmıştır. Araştırmada, öğretmen tercihine etki eden öğretmen özelliklerinin demografik değişkenlere göre dağılımı Ki-Kare Testi uygulanarak analiz edilmiştir. Araştırmada, öğretmen tercihine etki eden en önemli üç maddenin önem sırasına göre sıralanmasına ilişkin anket maddesine verilen cevaplar, frekans tablosu şeklinde düzenlenmiştir.

Analizlerde p değerinin .05’ten küçük olması istatistiksel anlamda $p < .05$ düzeyi anlamlılık şartı olarak belirlenmiş olup $p < .01$ ise çok yüksek oranda istatistiksel açıdan anlamlı fark oluştuğunu göstermiştir. Araştırmada, değişkenlere yönelik dağılımlarda iki kategorik verinin oluşturduğu frekans gözenekleri arasındaki ilişki (farklılık olup olmadığı) parametrik olmayan Ki-Kare Testi ile belirlenmiştir. Ki-Kare Testi, iki ya da daha çok grup arasında nitel bir değişken yönünden fark olup olmadığını belirlemede kullanılır. Ki-kare testinde incelenen değişken sayısı ve değişkenlerin düzey satırlarına ilişkin farklı hesaplamalar yapılır. Bu araştırmada bazı analizlerde, Fisher’s Exact Test tercih edilmiştir. Ki-Kare Testinde örneklem büyüklüğü, 20 veya 20’nin altındaysa, beklenen teorik dağılımların bir tanesi bile 5’in altındaysa Fisher’s Exact Test tercih edilir (Güngör & Bulut, 2008).

BULGULAR

Araştırmada, velilerin öğretmen tercihine ilişkin görüşlerinin velinin öğrenciye yakınlık durumu, yaş, eğitim durumu ve gelir düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmış; yaş ($p < .01$), eğitim durumu ($p < .01$) ve gelir durumu ($p < .05$) değişkenleri açısından anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Yaş değişkenine göre velilerin tercih yapıp yapamama durumları Tablo 2’de belirtilmiştir.

Tablo 2*Yaş Göre Öğretmen Tercih Yapma Durumu*

	Yaş Aralığı													
	<25 yaş		26-30 yaş		31-35 yaş		36-40 yaş		41-45 yaş		46> yaş		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	4	36.36	30	35.29	92	55.42	73	58.87	67	64.42	18	66.67	284	54.89
Hayır	7	63.64	55	64.71	74	44.58	51	41.13	37	35.58	9	33.33	243	45.11
Toplam	11	100	85	100	166	100	124	100	104	100	27	100	517	100

$$\chi^2 = 20.852 \text{ df} = 5 \text{ p} = .001$$

Yaş değişkeni, velilerin öğretmen tercihi yapıp yapmama durumlarına ilişkin anlamlı bir fark ($p < .01$) yaratmıştır (bkz Tablo 2). Buna göre, 46 yaş ve üzerindeki velilerin %66.67'si ($n=18$), 41-45 yaş aralığındaki velilerin %64.4'ü ($n=67$), 36-40 yaş aralığındaki velilerin %58.9'u ($n=73$) 31-35 yaş aralığındaki velilerin %55.42'ü ($n=92$), 25 yaş ve altındaki velilerin %36.36'sı ($n=4$), 26-30 yaş aralığındaki velilerin %35.29'u ($n=30$) öğretmen tercihi yapmıştır.

Tablo 3'te, eğitim durumu değişkenine göre velilerin öğretmen tercihi yapıp yapamama durumları belirtilmiştir.

Tablo 3*Eğitim Duruma Göre Öğretmen Tercih Yapma Durumu*

	Eğitim Durumu									
	İlkokul ve altı		Ortaokul		Lise		Lisans ve üzeri		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	23	29.49	27	32.14	97	53.59	137	78.74	284	54.93
Hayır	55	70.51	57	67.86	84	46.41	37	21.26	233	45.07
Toplam	78	100	84	100	181	100	174	100	517	100

$$\chi^2 = 77.975 \text{ df} = 3 \text{ p} = .000$$

Buna göre, ilkokul mezunu ve altı eğitim düzeyinde olanların %29.49'u öğretmen tercihi yaparken, ortaokul mezunlarının %32.1'i, lise mezunlarının %53.59'u, lisans mezunu ve üst eğitim seviyesindekilerin (yüksek lisans, doktora) %78.74'ü öğretmen tercihi yapmıştır.

Tablo 4'te gelir durumu değişkenine göre velilerin öğretmen tercihi yapıp yapamama durumları belirtilmiştir.

Tablo 4*Gelir Düzeyine Göre Öğretmen Tercih Yapma Durumu*

	Gelir Düzeyi											
	5000TL altı		5001-8000 TL		8001-11000 TL		11001-14000 TL		14000 TL üstü		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	88	37.13	84	60.43	40	74.07	30	81.08	42	84.00	284	54.93
Hayır	149	62.87	55	39.57	14	25.93	7	18.97	8	16.00	233	45.07
Toplam	237	100	139	100	54	100	37	100	50	100	517	100

$$\chi^2 = 67.311 \text{ df} = 4 \text{ p} = .000$$

Gelir durumu değişkeninin, velilerin öğretmen tercihi yapıp yapmama durumlarına ilişkin anlamlı bir fark ($p<.05$) yaratmıştır (bkz Tablo 4). Buna göre, 14.000 TL ve üzeri gelire sahip olan velilerin %84.00'ü öğretmen tercihi yaparken, 5000 ve altı gelire sahip olan velilerin %62.87'si tercih yapamamıştır.

Tablo 5'te velilerin öğretmen tercihi yaparken öğretmenin hangi mesleki özelliklerinin ne kadar etkili olduğu belirtilmiştir.

Tablo 5

Öğretmenin Mesleki Özelliklerinin Öğretmen Tercihindeki Etkileri

Mesleki Özellikler Öğretmen Tercihini Etkileyen Faktörler	Çok etkili oldu		Orta düzeyde etkili oldu		Az etkili oldu		Hiç etkili olmadı		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Öğrencilerine karşı ilgili olması	272	95.78	9	3.17	2	0.70	1	0.35	284	100
Mesleki deneyiminin olması	261	91.90	17	5.98	3	1.06	3	1.06	284	100
Akademik yeterliliğe sahip olması	255	89.79	22	7.75	2	0.70	5	1.76	284	100
Öğrenci takibini iyi yapması	249	87.70	28	9.80	2	0.70	5	1.76	284	100
Çocuklar üzerinde otoritesinin olması	230	80.99	42	14.79	5	1.76	7	2.46	284	100
Mezun ettiği öğrenci velileri tarafından tavsiye edilen biri olması	230	80.89	29	10.21	5	1.76	20	7.04	284	100
Çocukların bireysel yetenek ve ilgilerine önem vermesi	226	79.58	43	15.14	6	2.11	9	3.17	284	100
Sosyal etkinliklerin çoğunda öğrencileriyle birlikte yer alması	222	78.20	40	14.10	7	2.40	15	5.30	284	100
Başarı odaklı olması	221	77.82	37	13.02	13	4.58	13	4.58	284	100
Disiplinli olması	219	77.11	50	17.61	7	2.46	8	2.82	284	100
Velilerin talep ve beklentilerine önem vermesi	204	71.83	36	12.67	22	7.75	22	7.75	284	100
Çok ödev vermesi	68	23.94	60	21.48	61	21.5	95	33.45	284	100
Öğrencilerin konuyu kavrayıp kavramadıklarını sıkça sınav yaparak ölçmesi	187	65.85	50	17.61	18	6.33	29	10.21	284	100
Velileri aktif bir şekilde eğitim öğretim sürecine katması	182	64.09	54	19.01	23	8.10	25	8.80	284	100
Sınıf içinde rekabet ortamı oluşturması	84	29.58	62	21.83	39	13.73	99	34.86	284	100
Ortalama	207	72.89	39	13.73	14	4.93	24	8.45	284	100

Veriler, alt problemlere göre analiz edilmiş ve analiz sonuçları tablolar hâlinde sunulmuştur. İlk olarak, öğretmenin mesleki ve kişisel özelliklerinin veliler tarafından tercih edilme durumu ele alınmış ve buna ilişkin betimsel istatistikler Tablo 5, Tablo 6 ve Tablo 7'de sunulmuştur. Buna göre mesleki özellikler içerisinde velilerin öğretmen tercihinde çok etkili olan beş özelliğin; öğretmenin “öğrencilerine karşı ilgili olması” (%95.78), “mesleki deneyiminin olması” (%91.90), “akademik yeterliliğe sahip olması” (%89.79), “öğrenci takibini iyi yapması” (%87.70) ve “mezun ettiği öğrenci velileri tarafından tavsiye edilen biri” (%80.89) olduğu saptanmıştır.

Mesleki özellikler içerisinde velilerin öğretmen tercihinde hiç etkili olmayan beş özelliğin ise; öğretmenin “sınıf içinde rekabet ortamı oluşturması” (%34.86), “ödev vermesi” (%33.45), “öğrencilerin konuyu kavrayıp kavramadıklarını sık sınav yaparak ölçmesi” (%10.21), “velileri aktif bir şekilde eğitim-öğretim sürecine katması” (%8.80) ve “velilerin talep ve beklentilerine önem vermesi” (%7.75) olduğu bulunmuştur.

Tablo 6’da velilerin öğretmen tercihi yaparken öğretmenin hangi kişisel özelliklerinin ne kadar etkili olduğu belirtilmiştir.

Tablo 6

Öğretmenin Kişisel Özelliklerinin Öğretmen Tercihindeki Etkileri

Kişisel Özellikler	Çok etkili oldu		Orta düzeyde etkili oldu		Az etkili oldu		Hiç etkili olmadı		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Öğretmen Tercihini Etkileyen Faktörler										
Güvenilir olması	268	94.37	13	4.57	1	0.35	2	0.70	284	100
Adil (hakkaniyetli) biri olması	253	89.08	20	7.04	4	1.41	7	2.47	284	100
Yeniliklere ve gelişime açık olması	253	89.08	21	7.40	5	1.76	5	1.76	284	100
Sabırlı olması	252	88.73	26	9.16	2	0.70	4	1.41	284	100
Etkili iletişim becerisine sahip olması	251	88.38	28	9.86	0	0.00	5	1.76	284	100
Güler yüzlü olması	242	85.21	30	10.56	4	1.41	8	2.82	284	100
Milli ve kültürel değerleri bilen, yaşayan ve yaşatan biri olması	237	83.40	27	9.50	9	3.20	11	3.90	284	100
İdealist olması	233	82.04	43	15.14	3	1.06	5	1.76	284	100
Genç olması	131	46.13	44	15.49	39	13.73	70	24.65	284	100
Dini değerlere önem veren biri olması	121	42.61	50	17.61	32	11.26	81	28.52	284	100
Anne veya baba olması	107	37.68	31	10.92	25	8.80	121	42.60	284	100
Kadın olması	90	31.69	13	4.58	29	10.21	152	53.52	284	100
Doğum iznine ayrılma ihtimalinin olması	84	29.60	30	10.60	26	9.10	144	50.70	284	100
Erkek olması	66	23.24	21	7.39	26	9.16	171	60.21	284	100
Medeni durumu	46	16.20	30	10.56	23	8.10	185	65.14	284	100

Tablo 6’da da görüldüğü üzere, öğretmenin kişisel özellikleri içerisinde velilerin öğretmen tercihinde *çok etkili* olan beş özellik; öğretmenin “güvenilir olması” (%94.37), “adil (hakkaniyetli) olması” (%89.08) ile “yeniliklere ve gelişime açık olması” (%89.08), “sabırlı olması” (%88.73) ve “etkili iletişim becerisine sahip olması” (%88.38) ve “güler yüzlü olması” (%85.21) olduğu tespit edilmiştir.

Kişisel özellikler içerisinde velilerin öğretmen tercihinde *hiç etkili olmayan* beş özelliğin ise; öğretmenin “medeni durumu” (%65.14), “erkek olması” (%60.21), “kadın olması” (%53.52), “doğum iznine ayrılma ihtimalinin olması” (%50.70) ve “anne veya baba olması” (%42.60) olduğu bulunmuştur.

Araştırmada son olarak velilerden öğretmen tercihlerini etkileyen öğretmen özelliklerini önem sırasına göre sıralamaları istenmiş ve sonuçlar Tablo 7’de belirtilmiştir.

Tablo 7*Velilerin Sınıf Öğretmeni Tercihlerini Etkileyen En Önemli Özellikler*

Tercih yaparken ilkokul öğretmenin;		1.sıraya yazan veli sayısı (f)	2.sıraya yazan veli sayısı (f)	3.sıraya yazan veli sayısı (f)	Toplam (f)
1.	Disiplinli olması	63	14	5	82
2.	Öğrencilerine karşı ilgili olması	20	28	20	68
3.	Sabırlı olması	19	24	12	55
4.	Güler yüzlü olması	21	10	18	49
5.	Mezun ettiği öğrencilerin velileri tarafından tavsiye edilen biri olması	15	15	12	42
6.	Güvenilir olması	12	16	13	41
7.	Mesleki deneyiminin olması	14	15	8	37
8.	Başarılı odaklı olması	7	9	21	37
9.	İdealist olması	6	17	13	36
10.	Adil (hakkaniyetli) biri olması	10	14	11	35
11.	Etkili iletişim becerisine sahip olması	5	9	13	27
12.	Yeniliklere ve gelişime açık olması	8	12	6	26
13.	Akademik yeterliliğe sahip olması	10	8	8	26
14.	Çocuk üzerinde otoritesinin olması	7	8	5	20
15.	Genç olması	10	4	5	19
16.	Öğrenci takibini iyi yapması	5	7	7	19
17.	Çocukların bireysel yetenek ve ilgilerine önem vermesi	4	7	8	19
18.	Milli ve kültürel değerleri bilen, yaşayan ve yaşatan biri olması	2	7	8	17
19.	Kadın olması	7	5	3	15
20.	Velilerin talep ve beklentilerine önem vermesi	4	1	6	11
21.	Velileri aktif bir şekilde eğitim öğretim sürecine katması	2	3	5	10
22.	Sosyal etkinliklerde öğrencileriyle birlikte yer alması	1	4	3	8
23.	Erkek olması	3	0	4	7
24.	Sınavlarla sıklıkla kazanım değerlendirmesi yapması	1	3	3	7
25.	Anne veya baba olması	2	2	2	6
26.	Sınıf içinde rekabet ortamı oluşturması	2	1	3	6
27.	Doğum iznine ayrılma ihtimalinin olması	3	0	2	5
28.	Medeni durumu (evli/bekar/boşanmış)	0	1	2	3
29.	Ödev vermesi	1	1	0	2
30.	Dini değerlere önem vermesi	0	0	2	2
Toplam		264	245	228	737

Tablo 7’de de görüldüğü üzere, velilerin tercihlerini etkileyen özelliklerden öğretmenin “disiplinli olması” 63 veli tarafından ilk sıraya, 14 veli tarafından ikinci sıraya, 5 veli tarafından da üçüncü sıraya yazılarak toplam 82 velinin sıralamaya koyduğu en yüksek frekanslı özellik olmuştur. Öğretmenin “öğrencilerine karşı ilgili olması” maddesi ise 68 veli tarafından ilk üç sıraya yazılarak velilerin tercihlerini en çok etkileyen ikinci özellik olmuştur. Bu madde, 20 veli tarafından ilk sıraya; 28 veli tarafından ikinci sıraya; 20 veli tarafından üçüncü sıraya yazılmıştır. Öğretmenin “sabırlı olması” maddesi, 55 veli tarafından yazılarak velilerin tercihinde en çok etkili olan üçüncü özellik olmuştur. Bu madde 19 veli tarafından ilk sıraya, 24 veli tarafından ikinci sıraya, 12 veli tarafından üçüncü sıraya yazılmıştır. Bunların dışında üçüncü sıraya yazılan

özelliklerden frekansı en yüksek olan (21) özellik de öğretmenin “başarı odaklı olması” özelliği olmuştur.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, öğretmen özelliklerinin veliler için önemli bir seçim kriteri olduğu yönündeki temel varsayımı analiz edilmiştir. Sonuçlar, öncelikle velilerin öğretmen seçiminde öğretmenin özelliklerinin önemli olduğunu ve velilerin öğretmen seçiminin heterojenlik gösterdiğini ortaya koymuştur. Öğretmenin kişisel özellikler içerisinde “güvenilir”, “adil (hakaniyetli)” ve “yeniliklere ve gelişime açık” olması; mesleki özellikler içerisinde ise “ ilgili”, “deneyimli” ve “yeterli” olması velilerin seçim kriterlerindeki kritik faktörler olmuştur. Bu sonuç, velilerin öğretmen tercihlerinin tek boyutlu olmadığını göstermesi bakımından önemlidir.

Birçok çalışma, öğretmenlerin ilgili (Çayak, 2021; Babayiğit, 2018; Murpy, 2014; Ubuz & Sarı, 2009) ve güvenilir (Saylık & Tuaç, 2021; S. Aydın, 2021; Şahan, 2011; Koutsoulis, 2003) olmasının veliler için öğretmen seçerken temel bir seçim kriteri olduğunu bildirmektedir. Bilhassa öğretmenin mesleki bilgisinin ve deneyiminin, öğrencilerin akademik performansları ve sosyal refahları üzerindeki etkisine ilişkin sağlam bulgular dizisi (Chetty, Friedman & Rockoff, 2014; Luschei & Chudgar, 2011; Clotfelter, Ladd & Vigdor, 2006; Wayne & Youngs, 2003) mevcuttur. TIMSS (2011) sonuçlarına göre, mesleki kıdemi 20 yıl ve üzeri olan öğretmenlerle kıdemi 5 yıldan düşük olan öğretmenler karşılaştırıldığında, yüksek düzeyde anlamlı bir fark ortaya çıkmış ve öğrenci başarısının mesleki kıdemle doğru orantılı olarak arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Özer ve diğerleri (2016) tarafından yapılan çalışmada, mesleki deneyimi fazla olan öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde karşılaştıkları problemlere daha kolay, hızlı ve etkili çözümler bulduklarını göstermiştir. Yine, mesleğe yeni başlayan ve deneyimi az olan öğretmenlerin bilgi aktarımı ve sınıf yönetiminde sorunlar yaşadığını ortaya koyan çok sayıda çalışma (Kozikoğlu & Özcanlı, 2020; Yıldırım, Kurtdele-Fidan & Ergün, 2017) vardır. Shin’in (2023) çalışması ise, etkinlik öğretmenlerinin (homeroom teacher) deneyiminin öğrencilerin zihinsel sağlığıyla oldukça ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Görüldüğü üzere araştırmalar, öğretmenlerin, öğrencilerin akademik başarılarını belirlemede en önemli okul temelli kaynaklardan biri olduğu konusunda hemfikirlerdir.

Bu çalışmada, öğretmenin yeniliklere açıklığının velilerin öğretmen seçimlerindeki kritik bir faktör olduğu da belirlenmiştir. Öğretmenlerin yenilikçiliği ve yaratıcılığı etik, ahlâkî, mesleki, entelektüel, sosyal, kurumsal, bireysel ve süreçsel ihtiyaçlarla ilişkili (Žydžiūnaitė & Arce, 2021) bir durumdur ve öğrenci merkezli ve yaratıcılığı destekleyen bir öğrenme ortamı oluşturması bakımından da kritik önemdedir. Kaldı ki zaten 21. yy’ın iş piyasası, yenilikleri şekillendiren ve karmaşık sorunları çözen proaktif çalışanlara ihtiyaç duymaktadır. Eğitim sektöründeki profesyonellerden de sadece yeni fikirler üretmeleri değil; aynı zamanda bu fikirleri hayata geçirmelerini ve sürdürülebilir şekilde uygulanmalarını da içeren yenilikçi davranışlar sergilemeleri beklenmektedir (Lambriex-Schmitz, 2020).

İkinci olarak sonuçlar, öğretmenin medeni durumunun, cinsiyetinin, doğum iznine ayrılma durumunun, anne veya baba olmasının velilerin öğretmen seçiminde hiç etkili olmadığını göstermiştir. Okut’un (2009) çalışmasında da cinsiyet ile etkili öğretmen özelliklerine sahip olma derecesi arasında herhangi bir fark ortaya çıkmamışken; Cesur’un (2020) çalışmasında, cinsiyetin velilerin öğretmen seçiminde etkili olduğu bulgulanmıştır. Bu konudaki araştırma bulguları, değişkenlik göstermektedir.

Üçüncü olarak çalışmada velilerin yaşı, eğitim durumu ve gelir düzeyi arttıkça öğretmen tercih etme oranlarının yükselmesine ilişkindir. Araştırmalar (Humble & Dixon, 2017; Burgess vd., 2015; Schneider, Elacqua & Buckley, 2006) da ebeveynlerin okul tercihi kararlarının demografik özelliklerden (yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, çocuk sayısı vb.) etkilendiğini ortaya

koymaktadır. Gramaxo ve meslektaşlarının (2023) araştırma sonuçları, ebeveynlerin çocuklarının okulda kurdukları ilişkilere, öğretmenlerin kişisel ve mesleki becerilerine, öğrenme stratejilerine ve öğrencilerin değerli içerikleri öğrenirken yaratıcı olabilmelerine değer verdiklerini göstermektedir.

Ayrıca sonuçlarımız, veli profilinin büyük bölümünün annelerden (%81.8) oluştuğunu ve çocuğun eğitiminde annelerin daha fazla ön plana çıktığını göstermiştir. Bu sonuç, Pulat'ın (2019) ilkökul velilerinin %67.3'ünü annelerin oluşturduğu şeklindeki araştırma bulgusuyla da örtüşmektedir. Ebeveynlerin okul içi ve okul dışında çocuklarının eğitimine nasıl dahil olduklarına ilişkin yapılan araştırmalarda (Waldman-Levi, 2021; West vd., 1998) da annelerin, çocuklarının eğitimiyle daha ilgili olduğunu ve daha fazla sorumluluk üstlendiğini göstermiştir. Ancak, öğretmen seçiminin her iki ebeveynin de görüşlerini paylaştığı katılımcı bir karar olmasına ve bu kararın ortak niteliğine çok az dikkat edilir. Oysa okul seçimi gibi öğretmen seçimi kararında da anneler ve babalar arasındaki tercih farklılıklarını, hangisinin kararının uygulandığı, uzlaşmaya varıp varmadıklarını ve uzlaşmaya nasıl vardıklarını bilmek önemlidir. Çünkü ebeveynler, çocuklarının eğitim deneyimlerini kısmen okul seçimi kısmen de öğretmen seçimi yoluyla etkilerler. Annelerin okul seçimine daha ilgili ve daha fazla dahil olduklarını öne süren araştırmalar (Taylor & Woollard, 2003) olduğu gibi okul seçiminin ebeveynlerin ortak bilinçli kararı olduğunu ortaya koyan araştırma sonuçları (Mariel, Scarpa & Vega-Bayo, 2017) da vardır. Araştırma sonuçları, velilerin öğretmen tercihinin anne-baba olarak birlikte (ortak) karar verdiklerini (%53.1) göstermiştir.

Sonuç olarak şunu söylemek gerekir ki; beşeri sermaye geliri, eşitsizliği ve büyümeyi şekillendiren kritik bir faktördür ve öğretmenler, beşeri sermayenin oluşumundaki en biçimlendirici kamu girdileridir. Öğretmenlerin beşeri sermaye üzerindeki etkileri büyük ölçüde deneyimle gelişir. Bu bakımdan öğretmen seçimi ve elde tutulması, beşeri sermaye stokunun oluşturulması bakımından önemlidir (Johnston, 2021). Öğretmenin niteliği ise, beşeri sermayenin üretimi ve niteliği açısından hayattır. Öğretmen niteliğinin belirleyicilerini anlamak, eğitimin kalitesini artırmak açısından hayati önemdedir. Öğretmen kalitesi için önemli olan faktörler belirsizliğini korusa da görünen tek faktör, özellikle öğretmenlik kariyerinin ilk yıllarında, öğretmen deneyimidir (Gerritsen, Plug & Webbink, 2017). Üstelik ilkökul, çocuk gelişimindeki kritik bir dönemdir ve bu dönem aynı zamanda çocuğun geleceğinin şekillenmesindeki kuluçka dönemidir. Çocuğun dışa bağımlı olduğu ve öğretmenin kontrolünün, gözetiminin ve rehberliğinin fazla ve son derece önemli olduğu bir dönemdir. Bu bağlamda bu dönemde, ilkökul öğretmeni çocuğu zihinsel, sosyal, duygusal olarak yükseltmede, onu çalışmaya ve üretmeye motive etmede ve ahlâkî açıdan yükseltmede en kilit bileşenlerden biridir. İlkökul öğretmeni, çocuğun okuma-yazmayı öğrenmesine, okuryazarlık, aritmetik, özgüven ve disiplin gibi birçok temel bilgi ve beceriyi kazanıp geliştirmesine, değer ve normları içselleştirmesine, kimliğini oluşturmasına rehberlik etmesi bakımından hayati önemdedir.

Bu araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında, velilerin öğretmen tercihinde göz önünde bulundurdıkları öğretmen özelliklerinin ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla paylaşılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Velilerin öğretmen tercihinde etkisi olan faktörleri irdeleyen araştırmalara ihtiyaç olduğu da açıktır. Mevcut araştırma, nicel araştırma yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Konunun, nitel yöntem ve farklı veri toplama teknikleriyle derinlemesine araştırılması ve velilerin öğretmen tercihlerinin (hatta öğretmenlerden beklentilerinin) farklı sınıf seviyeleri ve kademelerinde farklılık gösterip göstermediğinin yeni araştırmalarla ortaya konulması da faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Alsaudi, F. (2016). Reasons influencing selection decision making of parental choice of school. *International Journal of Research in Education and Science*, 2(1), 201-211.
- Atamturk, N. (2018). Parental construction of school quality when making school choice. *Quality and Quantity*, 52 (Suppl 1), 599-607. <https://doi.org/10.1007/s11135-017-0638-9>
- Aydın, S., & Ünsal, S. (2022). Reasons for preference of classroom teachers according to the opinions of teachers and parents. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 55(1), 183-217. <https://doi.org/10.30964/auebfd.903524>, E-ISSN: 2458-8342
- Babayiğit, Ö. (2018). Velilerin sınıf öğretmenlerine bakış açılarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 42-58.
- Beamish, P., & Morey, P. (2013). School choice: What parents choose. *TEACH Journal of Christian Education*, 7(1), 26-33. <https://doi.org/10.55254/1835-1492.1199>
- Bertagna, G., & Magni, F. (2020). *School choice and educational pluralism*. Available at: <https://oxfordre.com/education/display/10.1093/acrefore/9780190264093.001.0001/acrefore-9780190264093-e-706;jsessionid=DD4B4542B8EB8D40E4B0D3BD5C2F895E?rskey=urtwnX&result=1610.1093/acrefore/9780190264093.013.706>
- Bosetti, L. (2004) Determinants of school choice: understanding how parents choose elementary schools in Alberta. *Journal of Education Policy*, 19(4), 387-405. <https://doi.org/10.1080/0268093042000227465>
- Burgess, S., Greaves, E., Vignoles, A., & Wilson, D. (2015). What parents want: School preferences and school choice. *The Economic Journal*, 125, 1262-1289. <https://doi.org/10.1111/eoj.12153>
- Campbell C., Proctor H., & Sherington G. (2009). *School choice*. Sydney: Allen & Unwin.
- Chan, C. K. Y., & Yeung, N. C. J. (2017). Parental preference on primary school selection in Hong Kong. 04.10.2023 tarihinde [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://tlerg.cetl.hku.hk/wp-content/uploads/2017/04/2017Apr20Primary-school-choices_report-to-schools.pdf](http://tlerg.cetl.hku.hk/wp-content/uploads/2017/04/2017Apr20Primary-school-choices_report-to-schools.pdf) adlı linkten ulaşılmıştır.
- Chen, K. K., & Moskop, M. (2020). School choice's idealized premises and unfulfilled promises: How school markets simulate options, encourage decoupling and deception, and deepen disadvantages. *Sociology Compass*, 14(3), 1-19. <https://doi.org/10.1111/soc4.12766>
- Chetty, R., Friedman, J. N., & Rockoff, J. E. (2014). Measuring the impacts of teachers II: Teacher value-added and student outcomes in adulthood. *American Economic Review*, 104(9), 2633-2679. <https://doi.org/10.1257/aer.104.9.2633>
- Clotfelter, C. T., Ladd, H. F., & Vigdor, J. L. (2006). Teacher-student matching and the assessment of teacher effectiveness. *Journal of Human Resources*, 41(4), 778-820. <https://doi.org/10.2307/40057291>

- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2007). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage Publications, Inc.
- Çayak, S. (2021). Veli beklentilerinin öğretmenlerin profesyonel gelişimindeki rolü. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(116), 291-311.
- Demir, S. B., & Yılmaz, A. T. (2019). Is this the best one? An evaluation of new policy of transition to secondary education in Turkey with regard to parents' views. *Abant İzzet Baysal University Journal of the Faculty of Education*, 19(1), 164-183. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.43815-445515>
- Dixon, P., Humble, S., & Tooley, J. (2017). How school choice is framed by parental preferences and family characteristics: A study in poor areas of Lagos State, Nigeria. *Economic Affairs*, 37(1), 53-65. <https://doi.org/10.1111/ecaf.12214>
- Feng, X., Harkness, S., Super, C. M., Welles, B., Bermudez, M. R., Bonichini, S., Moscardino, U., & Zylicz, P. O. (2020). Parents' concepts of the successful school child in seven Western culture. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 170, 143-170. <https://doi.org/10.1002/cad.20337>
- Ferraiolo, K., Hess, F., Maranto, R., & Milliman, S. (2004). Teachers' attitudes and the success of school choice. *PSJ-Policy Studies Journal*, 32(2), 209-224. <https://doi.org/10.1111/j.1541-0072.2004.00061.x>
- Gerritsen, S., Plug, E., & Webbink, D. (2017). Teacher quality and student achievement: Evidence from a sample of Dutch twins. *Journal of Applied Econometrics*, 32(3), 643-660. <https://doi.org/10.1002/jae.2539>
- Gramaxo, P., Seabra, F., Abelha, M., & Dutschke, G. (2023). What makes a school a happy school? Parent's perspectives. *Educational Sciences*, 13(4), 375. <https://doi.org/10.3390/educsci13040375>
- Gül, İ., & Şimşek, İ. (2022). Opinions of school administrators about the transition system to secondary education. *Journal of Human and Social Sciences*, 5(1), 1-17. <https://doi.org/10.53048/johass.996491>
- Güngör, M., & Bulut, Y. (2008). Ki-kare testi üzerine. *Firat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 84-89.
- Hoxby, C. (2008). School choice and competition. In: *The new palgrave dictionary of economics*. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/978-1-349-95121-5_1969-1
- Humble, S., & Dixon, P. (2017). School choice, gender and household characteristics: Evidence from a household survey in a poor area of Monrovia, Liberia. *International Journal of Educational Research*, 84, 13-23. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2017.05.003>
- Johnston, A. C. (2021). *Preferences, selection, and the structure of teacher pay*. IZA Discussion Paper No: 14831. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4114370>
- Klassen, R. M., & Kim, L. E. (2021). The importance of selecting the most effective teachers. *Teacher selection: Evidence-based best practices* (pp. 1-14). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-76188-2>

- Lambriex-Schmitz, P., van der Klink, M.R., Beusaert, S., Bijker, M., & Segers, M. (2020). When innovation in education works: Stimulating teachers' innovative work behaviour. *International Journal of Training and Development*, 24(2), 118-134. <https://doi.org/10.1111/ijtd.12175>
- Looney, J. (2011). Developing high-quality teachers: Teacher evaluation for improvement. *European Journal of Education Research, Development and Policy*, 46(4), 440-455. <https://doi.org/10.1111/j.1465-3435.2011.01492.x>
- Luschei, T. F., & Chudgar, A. (2011). Teachers, student achievement and national income: A cross-national examination of relationships and interactions. *Prospects*, 41, 507-533. <https://doi.org/10.1007/s11125-011-9213-7>
- Mariel, P., Scarpa, R., & Vega-Bayo, A. (2017). Joint parental school choice: exploring the influence of individual preferences of husbands and wives. *Regional Science and Urban Economics*, 68, 23-35. <https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2017.10.017>
- Murphy, P. K., Delli, L. A. M., & Edwards, M. N. (2004). The good teacher and good teaching: Comparing beliefs of second-grade students, preservice teachers, and inservice teachers, *The Journal of Experimental Education*, 72(2), 69-92.
- Narwana, K., & Gill, A. S. (2022). Understanding parental school choice in varied socio-economic milieus: A case study of a village in Punjab. *Contemporary Education Dialogue*, 19(2), 204-227. <https://doi.org/10.1177/09731849221083732>
- OECD (2005). *Teachers matter: Attracting, developing and retaining effective teachers*. Paris, France: OECD Publishing. Retrieved from <http://www.oecd.org/education/school/attractingdevelopingandretainingeffectiveteachers-finalreportteachersmatter.html>
- Pedaste, M., Leijen, Ä., Poom-Valickis, K., & Eisenschmidt, E. (2019). Teacher Professional standarts to support teacher quality and learning in Estonia. *European Journal of Education Research, Development and Policy*, 54(3), 389-399. <https://doi.org/10.1111/ejed.12346>
- Porter, G. L., & Smith, D. (2011). The voice of parents. In: Porter, G.L., Smith, D. (eds) Exploring inclusive educational practices through professional inquiry. SensePublishers. https://doi.org/10.1007/978-94-6091-558-1_7
- Pulat, A. (2019). İlkokul velilerinin özel okul tercihlerine etki eden faktörlerin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul. YÖK: 544841
- Rivkin, S. G., Hanushek, E. A., & Kain, J. F. (2005). Teachers, schools, and academic achievement. *Econometrica*, 73(2), 417-458. [10.1111/j.1468-0262.2005.00584.x](https://doi.org/10.1111/j.1468-0262.2005.00584.x)
- Sanders, W. L., Wright, S. P. & Horn, S. P. (1997). Teacher and classroom context effects on student achievement: Implications for teacher evaluation. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 11(1), 57-67. <https://doi.org/10.1023/A:1007999204543>
- Schneider, M., Elacqua, G., & Buckley, J. (2006). School choice in Chile: Is it class or the classroom?. *Journal of Policy Analysis and Management*, 25(3), 577-601. <https://doi.org/10.1002/pam.20192>

- Schneider, M., & Buckley, J. (2002). What do parents want from schools? Evidence from the internet. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 24(2), 133–144. <https://doi.org/10.3102/01623737024002133>
- Shin, Y. (2023). Teacher experience and students' mental well-being. *Journal of Adolescence*, early view, <https://doi.org/10.1002/jad.12211>
- Simonová, J. (2016). Parents' attitudes toward primary school choice: The grounded theory approach. In *Sage Research Methods Cases Part 2*. SAGE Publications, Ltd.. <https://doi.org/10.4135/9781473989641>
- Sincar, M., & Özbek, M. (2011). School administrators' opinions on the enrollment of students through the address-based population register system. *Journal of Education and Humanities: Theory and Practice*, 2(3), 29-52.
- Snoek, M., Dengerink, J., & de Wit, B. (2019). Reframing the teacher profession as a dynamic multifaceted profession: A wider perspective on teacher quality and teacher competence frameworks. *European Journal of Education Research, Development and Policy*, 54(3), 413-425. <https://doi.org/10.1111/ejed.12350>
- Taylor, A., & Woollard, L. (2003). The risky business of choosing a high school. *Journal of Education Policy*, 18(6), 617-635. DOI: 10.1080/0268093032000145872
- Ubuz B., & Sarı S. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının iyi öğretmen olma ile ilgili görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(28), 53- 61.
- Waldman-Levi, A. (2021). Differences in how mothers and fathers support children playfulness. *Infant and Child Development*, 30(5), e2257. <https://doi.org/10.1002/icd.2257>
- Wayne, A. J., & Youngs, P. (2003). Teacher characteristics and student achievement gains: A review. *Review of Educational Research*, 73(1), 89-122. <https://doi.org/10.3102/00346543073001089>
- West, A., Noden, P., Edge, A., & Miriam, D. (1998). Parental Involvement in Education in and out of School. *British Educational Research Journal*, 24(4), 461-484. <https://doi.org/10.1080/0141192980240407>
- Yüksel, M. H. (2008). The census of population methods in developed countries and republic of Turkey, the possible effects of address based population information system on the turkish public administration and recommendations about solutions (Master Thesis), University of Selcuk, Konya, Council of Higher Education: 219224.
- Žydžiūnaitė, V., & Arce, A. (2021). Being an innovative and creative teacher: Passiondriven professional duty. *Creativity Studies*, 14(1), 125-144. <https://doi.org/10.3846/cs.2021.14087>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The 21st century is an era in which freedoms expand continuously and unlimitedly. There has been increasing freedom of choice in almost every aspect of life, from health to shopping, from education to politics. This study examines a freedom that we see traces of in practical life, although not officially, in Turkey, in the context of increasing freedom for everyone: The freedom to choose teachers.

It is quite natural that parents' desire and concern to offer a good future to their children and their dreams, expectations and plans for their children's future lead them to search for a good and qualified school and/or teacher. Considering the long-term effects and consequences of the teacher and the school on the child's future life and career development, parents' efforts and desires to choose a school or teacher are critical. Parents are an important part of the educational process and can be trusted to act in their children's best interests. Moreover, one of the most sensitive decisions parents make is deciding on the school or teacher that is most suitable for their child's education.

Method

In this study, survey research model was used based on descriptive field research and survey technique was used to provide quantitative data. The study focused on three research questions:

- How effective are the teacher's professional characteristics in parents' teacher preference?
- How effective are the teacher's personal characteristics in parents' teacher preference?
- What are the teacher characteristics that parents attach most importance to when choosing a primary school teacher?

The population of the research consisted of parents of first grade students studying in primary schools in Akdeniz (N=7,033), Mezitli (N=3,577), Toroslar (N=7,181) and Yenişehir (N=5,413) districts of Mersin province in the 2021-2022 academic year. Information was received from the official source (District National Education Directorates) that a total of 23,194 first grade primary school students were studying in four districts. Based on this, the number of parents constituting the research population was accepted as 23,194. The sample of the research was calculated using the proportional stratified sampling method, taking into account 5% acceptable error and 95% confidence level, and the minimum number of parents to be reached was determined as 378. By reaching 517 parents in the study, the sample's representation of the universe was increased.

The data collected in this research was collected using the survey technique. The prepared questionnaire was presented to the opinion of two field experts to examine its suitability in terms of language, form and content, and to three measurement-evaluation experts to check whether the items contain correct expressions in terms of measuring the desired feature and validity and reliability checks. In line with the opinions and suggestions from experts, 10 articles were edited due to overlap; Some items have also been corrected in terms of wording. As a result of these corrections, the reshaped survey was applied to 15 more parents representing the sample and it was tested whether there were any items or sections that were not understood. While seeking expert opinion and ensuring that the items are related to each other and measure the same feature is a practice used to increase the validity of the survey, the pre-application study of having the parents read the survey and trying to identify any points that were not understood was carried out in order to increase the reliability of the research. Then, the survey was given its final form and the necessary ethical and research permissions were obtained for its implementation.

Research data was collected using the relevant data analysis package program. Before starting data analysis, it was checked whether there was any missing data or incorrect data entry; It was observed that there was no missing or incorrect data. Frequency (f) and percentage (%) values, which are descriptive statistics techniques, were used in the analysis of categorical variables. In the study, the distribution of teacher characteristics affecting teacher preference according to demographic variables was analyzed by applying the Chi-Square Test. In the research, the answers given to the survey item regarding the ranking of the three most important items affecting teacher preference in order of importance were arranged in the form of a frequency table.

In the analyses, a p value of less than .05 was determined as a statistically significant condition of $p < .05$ level, and $p < .01$ showed that a very high rate of statistically significant difference occurred. In the research, the relationship between the frequency pores formed by two categorical data in the distributions of the variables (whether there is a difference or not) was determined by the non-parametric Chi-Square Test. In some analyzes in this research, Fisher's Exact Test was preferred.

Result and Discussion

In the study, it was examined whether parents' opinions regarding teacher preference showed a significant difference according to the variables of parent's closeness to the student, age, education level and income level; A significant difference emerged in terms of age ($p < .01$), education level ($p < .01$) and income level ($p < .05$) variables.

The results revealed that, first of all, the characteristics of the teacher are important in parents' choice of teachers and that parents' choice of teachers is heterogeneous. Among the personal characteristics of the teacher, the teacher should be "reliable", "fair (equitable)" and "open to innovations and development"; Among the professional characteristics, "relevant", "experienced" and "competent" were the critical factors in the parents' selection criteria. This result is important as it shows that parents' teacher preferences are not one-dimensional.

The study also found that the teacher's openness to innovation is a critical factor in parents' teacher selection. Additionally, it was shown that the teacher's marital status, gender, maternity leave status, being a mother or father had no impact on parents' selection of teachers. However, the study found that as parents' age, education level and income level increased, the rate of teacher preference increased. The results showed that the majority of the parent profile consists of mothers, mothers are more prominent in the child's education, and that parents decide on the teacher choice together as parents.